

que tota aquesta família occitana, junt amb aquest mot francès, suposava l'existència d'un ll. vg. *GRŪNUS. Resultant d'un encreuament dels ll. GRANUM i GRŪMUS. Ni es veia altra sortida, ni es va trobar cap altra explicació convincent: jo mateix (que no he trobat encara cap altra ocasió d'ocupar-me d'aquest problema) ho vaig reconèixer breument així en el DCEC (IV, 987a40), tot descartant la idea de relacionar amb el cast. *desmoronar* 'ensulsiar, esfondrar (una paret, etc.), escrotonar', que si bé aquest ha arribat de vegades a significar 'esmenussar molles o pastes seques' (derivat del pre-romà *borona* 'panet de sègol, pasta de pa moreno, etc.'), de significat diferent, no molt llunyà, hauríem topar tanmateix amb massa obstacles o entrebancs fonètics i formals per identificar-lo etimològicament amb *borona* i *desmoronar*.⁹

La desgràcia és que Meyer-Lübke no es va ocupar mai del problema (allusió vaga només, i passatgera, a fr. ant. *esgrumer/esgruner*, 3891), i que tant Wartburg com ell, menyspreant irresponsablement el seny fonètic de Thomas, s'adheriren sense crítica a la barreja del TdF i consagraren la confusió de les dues arrels GRUM- i GRU(N-), cobrint-la amb llur respectada autoritat.

Fora d'això ningú més s'ha ocupat de l'àrdua qüestió, fora d'En Moll, que féu molt pitjor encara, si bé té la disculpa d'haver intentat reaccionar contra aquest disbarat dels romanistes estrangers, tan visible als ulls de qui sap el català, que ells oblidaren del tot. Però el que ell ha suggerit és encara més desencaminat: ja el 1930 insinua estranyament que vingui del llatí RŪINARE (*Anu. Oficina Romànica B. Balmes* III, 60), seduït en els seus temps juvenils pel fet que en el seu parlar nadiu de Ciutadella troba que el nostre verb no és tan 'esclafar' o 'esmicolar', com a Mallorca i pertot, sinó que és «enclore violentament entre dues forces», i s'hi presenta en una forma alterada de present analògic *engrona!*¹⁰ No volent desar la fantasiosa idea, heus aquí com ho empitjora encara en l'*AlcM*: «de *enrunar*, amb una *g* introduïda com a lligam entre la *n* i la *r*, fenomen similar (!) a la *d* de *gendre*, *divendres*, etc.».

Confusió de filòleg a l'antiga, que juga amb lletres i ignora alegrement la naturalesa dels fonemes, model de fonètica llibresca, mecànica i impossible, paradigma d'etimologia dolenta (la *d* és un so homòleg de les dentals *n* i *r*: la *g* hi va a bufetades). Però la cosa més greu és que, provant de fer entrar el clau per la cabota, aquesta etimologia els conduï a una extravagant interpretació de tota la història del mot, en un dels articles pitjors de l'obra; per fer-nos oblidar el comú sentiment desterran el significat d'*engrunar(-se)* 'esmicolar(-se)' (BMetteg, StVicentF, etc.), general en el català de pertot, a la cua de l'article (§§ 3, 4), i els merainent insulars 'esclafar, deformar, cloure (els dits, etc.)' a la capçalera (§§ 1, 2): no veient que a les Illes neixen aquestes decantacions secundàries gràcies al fet que allà el substantiu *engruna* va caure en desús: justament per això ometen tota dada referent al substantiu, anterior a la Renaix. i als escriptors

del Princ., per donar la impressió que *engruna* és una innovació recent del català central; la insignificant i localíssima alteració menorquina *engrona* ens la magnifiquen, a fi de donar la impressió que comprova l'etimologia RŪINA, amb ū (=o).¹¹

L'única etimologia que es pot pendre seriosament és, doncs, la d'Antoine Thomas, i tant la de Mistral-Wartburg com la de Moll, no valen més que el piadós oblit a què estan destinades. Cal veure, però, si la de Thomas és sòlida. Una crítica rigorosa és ben cert que no se'n pot satisfer. Apenes s'albira res capaç d'accontentar-nos o tranquil·litzar-nos, i per això l'hem de mantenir en primer lloc, però guardem-nos de consagrar-la. Reflexionem: A) El nostre mot és general en tot el territori, i totes les èpoques, de dos dominis lingüístics d'importància cabdal dins la Romània, ha tingut important existència en la fase més antiga d'un tercer, el més vast i polent de tots, i desborda encara cap al territori d'un altre: tot plegat una àmplia i compacta zona central de les llengües romàniques, pertot en una forma fonètica igual i amb poca i harmònica varietat de sentits. És clar que un terme així ha de remuntar-se fins al llatí vulgar. ¿És versemblant en aquestes condicions un mot suposat que nasqués per encreuament?

B) Els encreuaments se'ns fan versemblants en mots d'extensió local, sobretot si hi ha variants de sentit o de forma, o reports de data, que els corroborin, i només ho són si els «contraients» conviuen en temps i lloc, i tenien verament el mateix sentit; per a *grun/engrunar* manca evidentment la primera condició: ja costa molt de creure en aqueix engendrament bastard per un mot tan noblement conegut i acceptat tan generalment.

C) GRUMUS és una paraula d'aparició ben tardana, de llatinitat dubtosa, de sentits diferents (de coherència no prou clara) i de significats no pas inconnexos entre ells i amb el d'*engruna*, però tanmateix força diferents. Mentre no se'n trobin proves més concretes i abundoses, la hipòtesi de Thomas, ha de quedar, doncs, ben subjecta a quarantena.

Amb una paraula d'aqueix territori i amb una àrea evidentment basada en la zona alpino-pirinènica, un origen pre-romà és versemblant, i m'hi sento més inclinat que a allò. Si ho deixem en termes generals i abstractes, generalment es reconeixerà així. Cert que si provem d'aferrar millor aquestes aparences, no arribem a resultats indiscutibles. Pot ser pre-indoeuropeu, però això hauria de quedar vague, i un grup de líquida GR- no orienta pas cap al basc, ni difícilment a res d'ibèric.

De la banda indoeuropea (més aviat sorotàptica que cèltica) es pot pensar en moltes coses, quasi totes força inconnexes i amb poc agafador, i per això les aplego només en nota.¹² La més concreta i bon tros més fundada fóra admetre que la R vocàlica llarga (ṛ) que està a la base del RĀ del llatí GRANUM, hagués donat -RŪ- en aquesta altra llengua indoeuropea,¹³ base ben representada no sols en itàlic, sinó en cèltic (írl. *grān*, ky. *grawn*), bàltic ('gra' en prussià ant. *syrne*,